

סוציאליזם (פירוש מילולי - שיטה חברתית)

סוציאליזם = מגוון השקפות עולם שביקשו לתת מענה למצוקתם של בני מעמד הפועלים במאה ה-19. מצוקה זו נוצרה עקב תהליכי המיכון והתיצור (עבודה במכונות ומפעלים גדולים- תעשייה) והציוק (= מעבר ממגורים בכפר למגורים בעיר) בעולם, שתחילתם במהפכה התעשייתית באנגליה בסוף המאה ה-18.

המהפכה התעשייתית = מהפכה שהובילה למעבר מכלכלה המבוססת על חקלאות ומלאכת כפיים לכלכלה המבוססת על תיעוש ועבודת מכונות.

עקב זאת נגרמו גם שינויים חברתיים, שעיקרם הבחנה חדה בין שני מעמדות בחברה:

הבורגנות - בעלי ההון (=כסף) והמפעלים (הון = קפיטל, לכן בעלי ההון כונו במשנה הסוציאליסטית קפיטליסטים), חיו בעושר ותנאים טובים. בעלי המפעלים ניצלו את הפועלים שעבדו תחתיהם.

הפרולטריון - מעמד הפועלים, למרות שהיה רוב האוכלוסייה, היה בעל מעמד נחות כלכלית וחי בתנאים קשים. לפועלים לא היו תנאי עבודה נאותים במפעלים והם הועסקו במשך שעות רבות, גם נשים וילדים, בשכר נמוך מאוד. הפועלים חשו כי הם מנוצלים על ידי הבורגנות ושאפו לתיקון מצבם על ידי יצירת חברה צודקת.

האזרת הפתרון-דרכי הפעולה אל פי הסוציאליזם:

ה. סוציאליזם מהפכני - מרקסיזם - קומוניזם

רעיונות לשינוי המציאות באמצעות מהפכה, היפוך הפירמידה החברתית:

לטענתם של מרקס ואנגלס (הוגי המרקסיזם), כל תולדות האנושות מבוססים על מלחמת מעמדות, בין המדכאים השולטים על אמצעי הייצור, לבין המדוכאים. במאה ה-19, המדוכאים הם הפועלים- הפרולטריון והמדכאים הם בעלי המפעלים. הם טענו עוד כי לפועלים תפקיד היסטורי חשוב - לבצע מהפכה של הפרולטריון - "הדיקטטורה של הפרולטריון" כנגד המדכאים- המעמד הבורגני.

שינוי יחסי הכוחות בחברה בעקבות המהפכה יביא לכך שמעמד הפועלים המייצג את

רוב החברה ישלוט באמצעי הייצור ויחלק את כל המשאבים בצורה שוויונית. בחברה

מהפכנית זו "כל אדם יצבור כפי יכולתו ויקבל תמורה על פי צרכיו".

מסורת ומהפכות - סיכום 2

השאיפה של המרקסיזם הייתה שיהיה שוויון מוחלט בין כל חלקי החברה. כלומר, לא יהיו בכלל מעמד, כל המדינה תהיה מעמד הפועלים.

דרכי הפעולה:

הוקם האינטרנציונל, איגוד פועלים בינלאומי (1864), שיאחד את כל פועלי העולם לקראת המטרה המשותפת. ארגון זה קבע את יום האחד במאי כחג הפועלים הבינלאומי.

ד. סוציאליזם דמוקרטי חוקתי

גישה הטוענת כי אין צורך במהפכה אלימה על מנת להנחיל את הערכים הסוציאליסטיים, אלא שבחברה דמוקרטית ניתן לחולל שינויים סוציאליים באמצעות חקיקה.

בניגוד למרקסיזם, הסוציאל דמוקרטיה לא מבקשת לשנות את הסדר החברתי מן היסוד, אלא תומכת בהתערבות של המדינה בצורות שונות כדי למתן את הבעיות החברתיות:

 תומכת בפיקוח ממשלתי על המשק הכלכלי ועל מחירי המוצרים.

 הלאמת (= הפיכת שירותים אלו באחריות המדינה, הפיכתם ללאומיים) שירותים חיוניים.

 השגת שוויון באמצעות תשלום מיסים למדינה. בכספים אלה משתמשת המדינה כדי לסייע לחסרי ההון לשיפור מצבם בתחומים שונים.

הסוציאליזם, לטענתם הוא הרחבה של הליברליזם, וממשיך את תהליך הקדמה, כך שבנוסף לזכויות הפוליטיות והמשפטיות יש לדאוג גם לזכויות החברתיות – חינוך, בריאות דיור ורווחה של כלל האנשים.

דרכי פעולה:

 הקמת איגודים מקצועיים - שתפקידם הוא מאבק על זכויות הפועלים: בשנת 1829 קם באנגליה איגוד מקצועי ראשון במסגרתו החלו הפועלים להיאבק על זכויותיהם, כגון: העלאת שכר, תשלום עבור שעות נוספות ועוד.

 בשנת 1863 נוסדה בגרמניה מפלגת סוציאליסט ראשונה, ולאחריה קמו מפלגות סוציאליסטיות בכל המדינות המתועשות. המפלגות ייצגו את הפועלים במאבקם נגד בעלי ההון והממשלות. בהשפעת המפלגות החלו המדינות בחקיקה סוציאלית,

מסורת ומהפכות- סיכום 2

לדוגמה: ביטוח מאבטלה, תאונות, מחלה ופנסיה, הגבלת שעות עבודה ביום, איסור על עבודת ילדים ועוד.

אלות כפרות:

1. הצג שני זרמים שהתפתחו בעקבות הרעיון הסוציאליסטי. הדגם והסבר רעיון אחד דומה ורעיון אחד שונה של שני סוגים אלו.
2. בחר בתנועה אידאולוגית שלמדת עליה- סוציאליזם או ליברליזם. הצג את הרעיון המרכזי של התנועה האידאולוגית שבחרת. הצג השפעה אחת של רעיון זה על החברה הכללית במאה ה-19 או במאה ה-20.
3. האידאולוגיה של הסוציאליזם התגבשה באירופה בסוף המאה ה-19. הסבר מה היה הרקע החברתי-כלכלי שהביא לצמיחתה של אידאולוגיה זו. הסבר מה הציעו שניים מן הזרמים הסוציאליסטיים כדי להתמודד עם המציאות החברתית-כלכלית בתקופה זו (הצעה אחת לכל זרם, סך הכול — שני הסברים).

מסורת ומהפכות- סיכום 2

4. לפניך הציור: "מן המעמקים" של הצייר ויליאם קייר, עיין בתמונה וענה על השני הסעיפים א-ב שאחריה:

א. הצג את מסר אותו מעוניין הצייר להעביר לצופים, והסבר כיצד המסר של בא לידי ביטוי בשני רכיבים מהכרזה. (8 נקודות)

ב. ציין תנועה אידיאולוגית אחת שהתפתחה במאות ה-19 וה-20 שמסכימה עם מסר הציור. והצג אחד מרעיונותיה. (7 נקודות)

